

Rovers, B. 2000. "Placebo-effecten." Nieuws voor Criminologen, pp. 1-2.

Placebo-effecten

Ben Rovers

Eigenlijk heb ik een hekel aan wetenschappers. Een verzameling betweterige, arrogante, sociaalgestoorde types, als je het mij vraagt. Van die NRC-brieven-schrijvers die op een feestje een leuk verhaal verstoren met de opmerking dat het Aristoteles was die de eerste mop tapte. Dat soort gezwets. Laten we eerlijk wezen: de meeste wetenschappers zijn toch zielige types die in hun jeugd heel veel aandacht tekort zijn gekomen en dat nu op de meest vreemde manieren compenseren. Vaak hebben ze ook een hekel aan mensen die ik juist enorm bewonder, zoals Jomanda uit Tiel.

Mijn kennismaking met Jomanda dateert al van enige tijd geleden, maar de eerste indrukken waren meteen verpletterend. Het was een zondagavond. Ik zat met vrienden in de auto op zoek naar een radiostation, toen we langs Jomanda kwamen. We werden gelijk bedwelmd door haar Goddelijke stem. Alleen al van haar taalgebruik raakten we zwaar ingestraald. Zo wenste ze bellers met problemen licht en kracht toe (wat heerlijk is) en gaf ze hen een getal mee (dan mág er iets gebeuren). Op mijn horloge liep het tegen tien, de zon hing laag en wij wisten: dit is Waarheid! Sedertdien hebben mijn vrienden en ik een vast afscheidsritueel waarbij we elkaar licht en kracht toewensen en een getal geven (ieder keer een ander getal, net als bij Jomanda). Ik kan u vertellen dat de meeste wetenschappers aanzienlijk minder invloed op mijn leven hebben uitgeoefend.

En daarmee zijn we terug bij dat zure clubje dat zich wetenschapper noemt en van wie Jomanda niet mag, omdat ze volgens deze ingewijden een wandelende placebovertoning is. Je hebt zelfs mensen die er hun roeping van hebben gemaakt om Jomanda en anderen uit het alternatieve circuit sceptisch te volgen, de zogenaamde 'sceptici'. De aanhalingstekens zijn om aan te geven dat de scepsis doorgaans bij de eigen voorkeur halt houdt. Mijn God, wat heb ik een hekel aan deze dogmatische, humorloze types, in wier onderzoek het ongelijk van de tegenstander het belangrijkste uitgangspunt vormt. Trouwens, deden ze maar eens onderzoek, dan deden ze nog iets nuttigs. Ze hebben de mond vol van het gebrek aan *double blind trials* in de Jomanda-wereld, maar ze zijn te schijterig om er zelf mee aan de slag te gaan. Aan Jomanda ligt het niet. Al zolang ik haar ken roept ze wetenschappers op om onderzoek te doen. Tot op heden zonder respons. Komt er een boekje uit van een Jomanda-adept met genezingsverhalen en dan staan deze arme types weer vooraan om te roepen dat het geen *double blind trial* is, en dat die mevrouw X uit Y, over wiens genezing in het boek hoog wordt opgegeven, inmiddels toch maar mooi zo dood is als een pier, et cetera.

Ik heb trouwens ook helemaal geen hoge pet op van de wijze waarop (met name medische) wetenschappers met *double blind trials* omgaan. Volgens mij laten ze de meest interessante resultaten van dit soort studies juist ongebruikt. Om de werkzaamheid van bijvoorbeeld een medicijn vast te stellen heb je idealiter drie groepen nodig. Een groep die geen behandeling krijgt, een groep die een placebo krijgt en een groep die het werkzaam geachte medicijn krijgt toegediend. Ontvangers noch gevers weten wie wat krijgt. Om vast te stellen of het medicijn werkt, moet het genezingspercentage in groep 3 significant hoger liggen dan in de andere twee groepen. Met andere woorden, het

medicijn moet iets toevoegen aan het autonome-hersteleffect dat doorgaans optreedt (meting in groep 1) en aan het placebo-effect (meting in groep 2). Als die toevoeging statistisch significant is, mag het medicijn de markt op. Veel mensen vergeten dat de omvang van dit aan het medicijn toegeschreven effect vaak veel kleiner is dan de omvang van het autonome-hersteleffect en het placebo-effect. Je zou denken dat er dan veel onderzoek wordt gedaan naar juist de aard en achtergronden van deze twee effecten. Niets is minder waar: het aantal studies is op de vingers van een paar handen te tellen. Aangenomen mag worden dat een deel van het autonome-hersteleffect een verborgen placebo-effect is (niet de arts heeft een placebo-effect bereikt bij de patiënt, maar bijvoorbeeld een familielid, iemand op televisie, Jomanda, etc.) Een en ander betekent dat genezing in heel veel gevallen kan worden toegeschreven aan een placebo-effect. Het is een harde dobber voor de medische wetenschap te moeten leven met de kennis dat het effect van hun behandelingen voor een belangrijk deel moet worden toegeschreven aan factoren die ze associëren met Jomanda en de haren, factoren die ze het liefst willen buitensluiten.

En intussen maar hoog van de toren blazen en afgeven op deze prachtige, sterke vrouw, die met ons allen het beste voor heeft. 'Ze bedriegt de kluit', hoorde ik laatst een wetenschapper beweren, 'ze geeft mensen valse hoop'. (Uiteraard had hij hiernaar geen onderzoek gedaan, hij 'wist' het gewoon.) Terwijl het bedrog aantoonbaar zit ingebakken in de medische wetenschap. Die pretendeert immers dat een medicijn (of een behandeling) geneest wanneer het succesvol door een *double blind trial* is gekomen. En dat is natuurlijk maar zeer ten dele waar. We praten immers over probabilistische verbanden, die weliswaar significant zijn maar lang niet altijd substantieel. Dus of het betreffende medicijn bij u of bij mij het gewenste effect bereikt is nog maar zeer de vraag. Wat mij betreft toch een reden om een toontje lager te zingen. Zo niet de medici. Die mogen van alles op Jomanda aan te merken hebben, ze delen met haar in ieder geval de opvatting dat ze door God gezonden zijn.